

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ (1) مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

(2) وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (3) إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ

يُوحَىٰ (4) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ (5) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ

(6) وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ (7) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ (8)

فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ (9) فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ

مَا أَوْحَىٰ (10) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ (11) أ

فَتُمَارُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ (12) وَ لَقَدْ رَأَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ

(13) عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ (14) عِنْدَهَا جَنَّةٌ

الْمَأْوَىٰ (15) إِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ (16) مَا

زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ (17) لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ

الْكُبْرَىٰ (18) أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ (19) وَمَنَاةَ

الثَّالِثَةَ الْأُخْرَىٰ (20) أَلَكُمْ الذَّكْرُ وَ لَهُ الْأُنثَىٰ

(21) تِلْكَ إِذَا قَسَمَةٌ ضِيْرَى (22) إِنْ هِيَ إِلَّا
 أَسْمَاءٌ سَمِيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَ آبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا
 مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ مَا تَهْوَى
 الْأَنْفُسُ وَ لَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدَى (23) أَمْ
 لِلْإِنْسَانِ مَا تَمْنَى (24) فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَ الْأُولَى (25)

By the star when it goes down,-your Companion is neither astray nor being misled. Nor does he say (aught) of (his own) desire. It is no less than inspiration sent down to him: he was taught by one mighty in power, endued with wisdom: for he appeared (in stately form); while he was in the highest part of the horizon: then he approached and came closer, and was at a distance of but two bow-lengths or (even) nearer; so did (Allah) convey the inspiration to His servant- (conveyed) what He (meant) to convey. The (Prophet's) (mind and) heart in no way falsified that which he saw. Will ye then dispute with him concerning what he saw? For indeed he saw him at a second descent, near the Lote-tree of the utmost boundary. Near it is the garden of abode. Behold, the Lote-tree was shrouded with what shrouds. (His) sight never swerved, nor did it go wrong! For truly did he see, of the Signs of his Lord, the Greatest! Have ye seen Lat, and 'Uzza, and another, the third (goddess), Manat? What! For you the male sex, and for Him, the female? Behold, such would be indeed a

~~~~~  
division most unfair! These are nothing but names which ye have devised,- ye and your fathers, - for which Allah has sent down no authority (whatever). They follow nothing but conjecture and what their own souls desire!- Even though there has already come to them guidance from their Lord! Nay, shall man have (just) anything he hankers after? But to Allah belongeth the hereafter and the former life.

قسم ہے تارے کی جب کہ وہ غروب ہوا، تمہارا رفق نہ بھٹکا ہے نہ بہکا ہے۔ وہ

اپنی خواہش نفس سے نہیں بولتا، یہ تو ایک وحی ہے جو اُس پر نازل کی جاتی ہے۔

اُسے زبردست قوت والے نے تعلیم دی ہے جو بڑا صاحب حکمت ہے۔ وہ

سامنے آکھڑا ہوا جب کہ وہ بالائی افق پر تھا، پھر قریب آیا اور اوپر معلق ہو

گیا، یہاں تک کہ دو کمانوں کے برابر یا اس سے کچھ کم فاصلہ رہ گیا۔ تب اُس نے

اللہ کے بندے کو وحی پہنچائی جو وحی بھی اُسے پہنچانی تھی۔ نظر نے جو کچھ دیکھا،

دل نے اُس میں جھوٹ نہ ملایا۔ اب کیا تم اُس چیز پر اُس سے جھگڑتے ہو جسے وہ

آنکھوں سے دیکھتا ہے؟ اور ایک مرتبہ پھر اُس نے سدرۃ المنتہیٰ کے پاس اُس

کو اترتے دیکھا جہاں پاس ہی جنت الماویٰ ہے۔ اُس وقت سدرہ پر چھارہا تھا جو کچھ

کہ چھارہا تھا۔ نگاہ نہ چوندھیائی نہ حد سے متجاوز ہوئی، اور اس نے اپنے رب کی

بڑی بڑی نشانیاں دیکھیں۔ اب ذرا بتاؤ، تم نے کبھی اس لات، اور اس عزیٰ، اور



تیسری ایک اور دیوی منات کی حقیقت پر کچھ غور بھی کیا ہے؟ کیا بیٹے تمہارے

لیے ہیں اور بیٹیاں خدا کے لیے؟ یہ تو بڑی دھاندلی کی تقسیم ہوئی! دراصل یہ

کچھ نہیں ہیں مگر بس چند نام جو تم نے اور تمہارے باپ دادا نے رکھ لیے ہیں۔

اللہ نے ان کے لیے کوئی سند نازل نہیں کی۔ حقیقت یہ ہے کہ لوگ محض وہم و

گمان کی پیروی کر رہے ہیں اور خواہشات نفس کے مرید بنے ہوئے ہیں۔ حالانکہ

اُن کے رب کی طرف سے اُن کے پاس ہدایت آچکی ہے۔ کیا انسان جو کچھ چاہے

اس کے لیے وہی حق ہے؟ دنیا اور آخرت کا مالک تو اللہ ہی ہے۔

کس مہ تارے کی جب کي وہ گورب हुआ، तुम्हारा रफीक न भटका है न बहका है | वह अपनी खाहिशे-नफस से नहीं बोलता, यह तो एक वहय है जो उसपर नाज़िल की जाती है | उसे ज़बरदस्त कुव्वतवाले ने तालीम दी है जो बड़ा साहिबे-हिकमत है | वह सामने आ खड़ा हुआ जबकि वह बालाई उफुक्र पर था, फिर करीब आया और ऊपर मुअल्लक हो गया, यहाँ तक कि दो कमानों के बराबर या उससे कुछ कम फ़ासला रह गया | तब उसने अल्लाह के बन्दे को वहय पहुँचाई जो वहय भी उसे पहुँचानी थी | नज़र ने जो कुछ देखा, दिल ने उसमें झूट न मिलाया | अब क्या तुम उस चीज़ पर उससे झगड़ते हो जिसे वह आँखों से देखता है? और एक मर्तबा फिर उसने 'सिदरतुल-मुन्तहा' के पास उसको उतरते देखा जहाँ पास ही जन्नतुल-मावा है | उस वक़्त सिदरा पर छा रहा था | निगाह न चुँधियाई न हद से मुतजाविज़ हुई, और उसने अपने रब की बड़ी-बड़ी निशानियाँ देखीं | अब ज़रा बताओ, तुमने कभी इस लात, और उस उज्ज़ा, और तीसरी एक देवी मनात की



~~~~~

हकीकत पर कुछ गौर भी किया है । क्या बेटे तुम्हारे लिए हैं और बेटियाँ खुदा के लिए? यह तो फिर बड़ी धाँधली की तकसीम हुई! दरअस्त ये कुछ नहीं हैं मगर बस चन्द नाम जो तुम ने और तुम्हारे बाप-दादा ने रख लिया है । अल्लाह ने इनके लिए कोई सनद नाज़िल नहीं की । हकीकत यह है कि लोग महज़ वहम व गुमान की पैरवी कर रहे हैं और खाहिशाते-नफ़्स के मुरीद बने हुए हैं । हालाँकि उनके रब की तरफ़ से उनके पास हिदायत आ चुकी है । क्या इनसान जो कुछ चाहे उसके लिए वही हक़ है? दुनिया और आख़िरत का मालिक तो अल्लाह ही है ।